

„EDINOST“

izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 1. uri popoldne.

„Edinost“ stane:

za vse leto gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
za polu leta „—; „ 4.50
za četrt leta „ 1.50; „ 2.25

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 5 nov., v Gorici in v Ajdovščini po 4 nov.

Na naročbe brez priložene naročilne se upravištvo ne osira.

EDINOST

Vsi dopisi se pošiljajo uredništvu v ulici Carintia št. 28. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Oglasni in oznanila se računa po 8 nov. vrstici v petitu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obseglo navadnih vrstic.

Poslana, javne zahvale, osmrtnice itd. se računa po pogodbi.

Naročnino, reklamacije in inserate prejema upravištvo v ulici Carintia 28. Odprte reklamacije so proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

1 V edinost je voča.

Volilci Istre!

Dne 25. t. m. imate oddati svoje glasove za one osebe, katere želite, da Vas zastopajo v porečnem zboru. Zaupni možje kmetskih občin bodete izbrali dva zastopnika v vsakem sedežu okrajnega glavarstva.

Vi vsi, kateri ne pripadate italijanskej stranki, niti Vas zadnja ni izbrala, treba da se junaški obnesete na dan volitve ter da glasujete za one zastopnike, ki Vam jih niže priporočamo.

Ni strahovanje, ni pomilovanje, niti darovi, niti pretnje od protivne stranke ne smejo nikogar izmed Vas toliko splasiti in ohladiti, da bi na dan volitve ostal doma, kajti glas, ki ga imate na določeni dan oddati, ni samo Vaš, ampak vseh onih, ki so Vas izbrali, da govorite v njihovem imenu, kajti: »Prošteno je svima svima, samo nije izdajci!«.

Osebe, katere Vam priporočamo za zastopnike, so pripravne z vsemi močmi, večkrat celó na svojo lastno škodo, potegniti se za blaginjo naše Istre. Njih program je nastopni:

1. Ker biva v Istri večina stanovnikov hrvatskega ali slovenskega rodu, poleg italijanske manjšine, nastojati hočejo v to, da Istra vdobi čim prej slovanski značaj. Mi nočemo vzeti Lahom ničesa njihovega, ali tudi oni ne smejo imeti nič našega.

2. Premeniti volilni red za zbor tako, da bode večina prebivalstva imela tudi večino zastopnikov.

3. Gledati na to, da se uredè občinske, šolske in upravne stvari tako, da bolje odgovarjajo našim starodavnim običajem.

4. Gledati, da se uredi prašanje ezonera. Ezoner je marsikakemu kmetu tako oblatil zemljiščne knjige, da ne more nikdo več pomagati. Ako ga nikakor ne moremo urediti, brišimo in brišimo ga za vselej in ne mirujmo, dokler nismo tega težkega prašanja odpravili z vrata isterskemu kmetu.

5. Dobaviti hrvatskemu ali slovenskemu jeziku jednako pravico z italijanskim jezikom v deželnem zboru, odboru in v vseh deželnih uradih.

V šestih prihodnjih letih bode hrvatsko in slovensko ljudstvo zopet pozvano, da zasvedoči svojo nemoljivo vernost naravnemu Gospodarju vsega našega naroda. Ali uže sedaj imamo za tedaj samo jedno gaslo: Krv in življenje za obrambo naše slovanske narodnosti in starodavne vladarske hiše! Urrah Habsburg!

To so glavna načala naše stranke. Ta načala bodo zagovarjali zastopniki, katere Vam priporočamo in za katere glasujete vsi kakor jeden. Ti so:

I. Za kmetske občine Lošinjskega okraja (volišče v Krku):

Dr. FRANE VOLARIĆ

KANONIK V KRKU.

Dr. MATE TRINAJSTIĆ

SEDAJ V TRSTU.

II. Za kmetske občine Pazinskega okraja:

Dr. MATKO LAGINJA

SEDAJ V TRSTU.

Dr. ANTUN DUKIĆ

ODVETNIK V PAZINU.

III. Za kmetske občine Koperskega okraja:

VJEKOSLAV SPINČIĆ

C. KR. PROFESOR V GORICI.

FRANE FLEGO

NAČELNIK V BUZETU.

IV. Za kmetske občine Voloskega okraja:

SLAVOJ JENKO

NAČELNIK V PODGRADU.

MATE MANDIĆ

UREDNIK V TRSTU.

TRST, 19. junija 1889.

Politično društvo „Edinost“.

Kmetskim izbornikom

Voloskoga kotara.

Evo se navršuje šesta godina odkada ste svi kao jedan glasovali mene za Vašega poslanika na istarskom saboru u Poreču.

Sada, kad se po zakonu sabor obnavlja, bilo bi se htjelo, da Vas, ondašnje i sadanje fiducijare, pozovem na sastanak, pak da prvim dajem račun o djelovanju, a drugim, da prikažem, kako se reče, program, to jest raspored mislih, kako se meni čini, da se bude vladati u dojučem saboru.

Nego, nešto radi male nemoći, koja me od više vremena nastoji, a nešto radi drugih prilika, sastanak sa svimi Vami nije moguć. Opet možda nije toliko ni potrebit, jer ste imali prilike čitati i čuti, kako se je radilo u našem saboru ovo šest godina; a jesam li ja izpunio svoju dužnost, to ostaje prosuditi Vami i bez mene.

Ja upravljam eto ovo pismo na Vas, ne da Vam se za unapred preporučim, nego da Vam se žarkimi besjedami zahvalim na uzdanju, koje ste dosada imali u me.

Vi ćete uzag. Slavoja Jenka ovaj put mjesto mojega imena, glasovati drugo ime.

Naše političko društvo, naši prvaci preporučaju Vam mjesto mene gospodina **MATA MANDIĆA**, urednika u Trstu, Vašega domorodca, izkušanoga rodoljuba, čovjeka, koj je za svoje misli nešto već pretrpio, te je doba, da ga podignete na najvišu čast, koju mu narod može dati.

Vi ste poluga Istre; na Vas sve su oči uprte.

Premda sam osvjedočen, da biste mene i ovoga puta glasovali svi do jednoga, vendar valja da odstupim. Zašto? — Zato jer sam naučan pokoriti se bezuvjetno volji stranke. A volja stranke zove se ona očitovana misao, koja se izkreše iz razmišljanja, iz razprave, iz dogovora naših prvih ljudi, naših najboljih mislitelja.

Takovi ljudi, videć da bi pazinski fiducijari rado glasovali za me, odlučili su, da se pokorim bez Vaše uvrede želji puka i njihovoj.

Oni su računali, da u Vas neima natruhe tudjinstva, te ćete Vi za volju sloge i jedinstva narodnoga slijediti moj primjer i pokoriti se redu stranke, pak mjesto mene glasovati za drugoga i to samo preporučena gospodina **Mandića**.

A Vi svi i ja ostajemo svejedno dobri prijatelji, i kao dosad ja ću, dok mi Bog posudi zdravlje i život, uvijek u srcu nositi Vaše želje i Vaše potrebe, i raditi za Vaš napredak.

Došlo je vrijeme, valja vojevati i viditi tko je zašto.

Ja moram stati na biljegu u Pazinskom kotaru, da se vidi jakost naše pučke stranke. I onamo je moje starine. U Žminjskoj občini ima mojih imenjakah, a dobra moja starica majka rođena je u Boljunu pazinskoga kotara; i tamo sam ja proboravio liepih danah prve svoje mladosti. Dakle i tamo idem k svojim. Starina mila tamo me zove!

Eto razloga radi kojega ćete Vi radostno pročitati ovu poslanicu. Ničim neka se srca Vaša neuzmute, nego činite kako rekoh, ovršite svoju dužnost i ostajte mi na dalje dobro nakloni.

Tim Vam šaljem poljubac mira i neka je s Vami blagoslov božji!

U Trstu dne 18. junija 1889.

Vaš dosadanji zastupnik:
Dr. M. Laginja.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Mladočeška stranka je imela 16. t. m. shod v Pragi. „Narodni Listy“ poročajo o tem shodu jako obširno ter mu pripisuje veliko važnost. Mladočeško glasilo pripodablja shod svoje stranke francoski narodni zbornici pred sto leti. Vse nezgode češkega naroda stavijo Mladočehi na rovaš staročeške stranke, katera se pokorava nekaterim svojim avtoritetam ter si prizadeva natančno izpolnjevati želje plemstva. Staročehi so bili spoznali, da so izgubili zaupanje v narodu, zato so bili nedavno sklicali shod „notablov“, ki se je pa popolnoma ponesrečil. Mladočeška stranka stopa za jasnim programom pred narod. „Liberalna stranka“ pišejo „N. L.“ je prepričana, da si morajo Čehi, ako se hočejo ohraniti, kot zgodovinski narod in ne samo kot narodnost, priboriti zopet svojo državo, katero so izgubili po nesrečni bitki na Beli gori. Mladočeška stranka se ve da ne teži za propalo staro plemiško državo, saj bi v devetnajstem stoletju ne bila mogoča, ona hoče novodobno državo osnovano na ravnopravnosti vseh državljanov in politični svobodi. Le v samoupravnem Češkem zamoro vspevati češki narodi. To so glavne ideje Gregrovega govora. „Narodni Listy“ pravijo, da mora biti čeških politikov glavna skrb, da se izpolnijo obljube prestolnega govora 1879. l. Ako Čehi to energično zahtevajo, morajo tudi doseči, saj so sedaj Avstriji bolj potrebni nego nikdar pred. Na shodu je govoril tudi dr. Herold ter nekako branil plemstvo in izrekel željo, da bi se dogovorili z njim ter vzajemno delali v prid domovine. Staročeška glasila se norčujejo za Mladočehi in rogajo njih shodu, kateri je baje dokazal, da niso edini in tudi ne tako močni, kakor se je dozdevalo.

Gališki Rusi so se začeli tudi gibati ter brigati se za deželnozbornske volitve. V Stanislavu proglasila je poljska stranka na volilnem shodu svoje kandidate. Tu vstane ruski kmet Huryk ter v jedernatem govoru razloži vse krivice, ki se gode Rusom. Ruskega prebivalstva je v deželi večina, vendar imajo tako malo zastopnikov v deželnem zboru, da so predani na milost in nemilost Poljakom, ki po svoji glavi in volji gospodarijo v deželi. Šolska bremena zavalili so skoro vsa vbogim kmetom na pleča, plemenitašem prizanašajo. Večina v deželnem zboru sklopa zakone, ki so kmetakemu stanu naravnost škodljivi, tako n. pr. glasoviti cestni zakon; poljska večina daje podpore jezovitom, ki se trudijo odnaroditi rusko mladino, ruskemu prosvetnemu društvu „Kačkovski“ pa ne daje ni groša; poljska večina ne dovoljava, da bi se pomnožilo število ruskih šol in Rusi imajo še dandanes eno samo popolno gimnazijo v deželi. Hurykov govor je napravil na volilce velik utis. Rusi postavijo svoje kandidate.

Ogerskim državnim zboru je izvolil svoje odseke in zastopnike za delegacije. Zborovanje je za sedaj pretrgano. Zbornica se snide zopet oktobra meseca. Tako tudi gosposka zbornica.

Vnanje dežele.

Rusija si je nakopala v zadnje dni povrhu vsega sovraštva še eno na glavo. Ta strašen sovražnik je Italija. Gospodu Crispiju je ruski poslanik v Rimu, baron Rosen jako nepovoljen, zato bi ga rad spravil proč. Italijanska vlada storila je potrebne korake ter tožila barona Rosena v Peterburgu, da se mož tako vede, da ga vsa rimska družba sovraži. Baron Rosen je moral na to domov se opravičit. Baron Rosen se je opravičil in car mesto, da bi ga po Crispijevej volji kaznoval in prestavil, pohvalil ga je in odlikoval ter poslal zopet na svoje mesto v Rim. Italijanski vladi je bilo to dovolj, napela se je — in da se nad Rusijo maščuje, ni povabila ruskega poslanika k velikim vo-

jaškim vajam. Ta majhna neprilika daje povod vsem listom, da se pečajo z obema državama t. j. da Italijo hvalijo, Rusijo pa grajajo, kar ni pa za nas, ki žide poznamo prav nič novega.

Srbija je za novinarske žide masten zalogaj. Vsak dan je na dnevnem redu. Kar koli se na Srbskem zgođi, vse pride v Budimpešti in na Dunaji na dnevni red. Nedavno je bil nek srbski liberallec izbleknil, da mora Srbija pridobiti Bosno, Hercegovino, Dalmacijo in južno Ogersko ter vse te dežele zjediniti pod svojim žezlom. Komaj so bile izražene te privatne misli neznanega moža, uže je bil ves Izrael po konci. Vse je kričalo in hujskalo proti Srbiji, kakor bi od nje strani uže res pretela „madjarski državi“ smrtna nevarnost. To je dalo Tizsi povod, da ogerskim Srbom zabrani prirejati kosovske slavnosti, ter naložil vsem političnim uradom strogo paziti na nje. Tudi Rumunce so deli Madjari vsled tega pod policijsko nadzorstvo. Garašanin se je naposled vendar odločil popihati iz Srbije ter poiskati si drugod mesta, kjer bode vžival sad njegovega ministrovanja. Mož, ki je z revolverjem streljal na ljudi je dovolj nesramen, da trdi, da na Srbskem ni več osebne varnosti! In ako bi to bilo res, kedo stavi osebo v nevarnost, menda v prvi vrsti oni, ki strelja na druge.

Francoski vojni minister Krantz je izjavil, da bode terjal 50 do 60 milijonov izrednega kredita v pomorske svrhe. V pomorskem ministerstvu je skleneno obnoviti mnogo vojnih ladij, ker so uže prestare ter ne odgovarjajo sedanjim razmeram. Francija hoče ostati druga pomorska sila ter pomnožiti število svojih ladij tako, da jih bode imela toliko, kolikor Nemčija in Italija skupaj.

V italijanski zbornici je predlagal poslanec Baccarini, naj se sprejme sledeči dnevni red: „Ker je zbornica prepričana, da zadostuje uže dovoljenih 8 milijonov za potrebe afrikanskega posestva ter da bode za nadaljna prisvojanja zemelj treba posebnega pooblastila od strani zbornice, prestopa se na dnevni red“. O tem predlogu se je vnela dolga debata v katero se je upletel tudi Crispi ter izjavil, da bodo še le pozni rodovi sprevideli, kako modro (?) je ravnala sedanja vlada v tem vprašanju ter spoznali veliko korist afriških kolonij. Crispi zahteva, da zbornica odkloni predlog ter vladi izreče popolno zaupanje ter jej da prosto roko, da sme brez dovoljenja zbornice prisvajati še druga zemljišča v Afriki. Le za vojsko proti Abisiniji naj bi bilo treba dovoljenja. Zbornica je bila svojemu mojstru poslušna, ter mu je izpolnila željo.

Švicarska vlada je odgovorila Nemčiji, da ni švicarska policija v nikaki zvezi s socialisti, da pa ne more uže naprej vedeti, kaj ti nameravajo ter zaprečiti njih nakane. Švica je po mejnarodnem pravu neutralna, in to načelo hoče ona sama v prvi vrsti zagovarjati in braniti.

Nemčija, Italija, Avstrija in Rusija hočejo nekako omejiti prava Švice, da sme dati vsacemu političnemu hudo delcu zavetje, ker se te države boje socialistov. Švica upa, da jo bode Anglija podpirala ter jej obvarovala tudi za naprej to pravico.

V belgijski zbornici je uže začel hud boj mej klerikalci in liberalci. Liberallec Janson, ki je bil pred nekolikimi dnevi izvoljen je ostro napadel klerikalno vlado, zaradi glasovite pravde proti socialistom v Monsu. Očital je ministarskemu predsedniku, da se je posluževal izzivajočih agentov in vseh gdnih sredstev, da bi dosegel svojo svrho. Minister se ni srečno zagovarjal. Rekel je, da ima večino za sabo in da ne odstopi. Liberalci so klicali, da njegova stranka ni vredna, da bi vladala. Navstal je hud ropot in sejo je bilo treba pretrgati. Kakor se kaže, morali bodo klerikalci skoro odstopiti.

DOPISI.

Iz Goriške okolice, 20. junija. List „Edinost“, je priobčil uže več dopisov o volitvah za dež. zbor Goriški za kar so mu rodoljubi jako hvaležni. Vendar je še potreba mnogo pojasnil, potem kakšen je revni položaj Goriških Slovencev od zadnjih 6 let, ali še bolje rečeno od dveh zadnjih deželnozbornskih dob. Narodno probujeje ne napreduje kakor bi lahko in kakor bi bilo potrebno, da bi se vsaj bližalo ravnotežju z drugim deželnim življenjem. Da je temu tako so najbolj krivi raznoteri voditelji onih vstanov in družtev, kateri so zato poklicani, da bi čuvali, da bi se ne godile krivice Slovencev v narodnem obziru in kateri bi imeli dolžnost, težati na to, da bi se dejanski izvrševal član 19. drž. osnovanih zak., ki priznava enakopravnost vsem narodom in po katerem edinem je mogoče priti v državi do potrebnega miru, do duševnega razvoja in v obče do vsestranskega blagostanja. — V to so v prvi vrsti poklicani deželni poslanci, ki bi imeli sami vzlasti po dež. odbornikih skrbeti za dejansko izvršbo člana 19. drž. osnovanih zak. A ravno ta vajvažnejši člen avstrijske ustave so dež. poslanci in še bolj dež. odborniki slovenske strani na Goriškem osobito zadnjih 6 let silno zanemarjali in neodpustljivo prezirali. V deželnej hiši v Gorici je namreč slovenskih uradnikov jako malo, in laški uradniki neznajo čisto nič slovenski; oni pa vendar žive od naših trdo prisluženih novcev, in tako se godi, da mi plačujemo uradnike, kateri pomagajo, da se italijančimo tudi potom deželne samouprave, od koder bi morali pričakovati najprej izvrševanja narodne ednakopravnosti.

Deželni uradniki imajo pri nas popolnoma laški obraz. V to pomagajo celo sami naši poslanci še stem da izdajajo laške pobotnice kadar potegujejo svoje dnine, potem da govorijo v zbornici vedinoma laški, da poročajo oni mnogokrat laški, da poročata dež. odbornika brez izjeme laški, da nam pošiljajo celo deželnozbornske obravnave samo z laškimi napisi, da nadalje ista dva slov. odbornika mirno gledata, kako nasprotno oba laška odbornika in celo laški uradniki dež. hiše kontrolujejo in se predrznejo nadzorovati par naših tu nastavljenih uradnikov a line uradujeta preveč slovenski. —

Nij čuda, da kmalu ne bode več sledu o slovenščini v deželni hiši ako pomislimo, da slovenska odbornika mirno puščata, da je vložni protokol popolnoma laški, ako ne zineta ničesa na to, ako občeje deželni odbor s slovenskim oddelkom kmetijske šole izključno laški in, da čitamo na teh dopisih na slovensko kmetijsko šolo celo podpis slovenskega deželnega odbornika in ako drugi slovenski odbornik zahteva, naj se pritužujejo občine ako jim dopisuje od deželni odbor laški namesto slovenski, ako je isti odbornik zanemarjal seje deželnega šolskega sveta; ako ne skrbita za naraščaj iz katerega se nastavljajo deželni uradniki, da bi bili sposobni za tak posel. Kako sta skrbela ta dva odbornika za blagostanje dežele, pokazala sta s tem, da sta s prvega onemogočila interpelacijo dra. Rojca o bolnišnici in norišnici vsmiljenih bratov, in da sta jo pri drugem predlogu zdatno ovirala, če ravno meri edino na zboljšanje našega žalostnega gmotnega stanja in v tem ko je dr. Rojic predlagal samo postavno popravlanja navedene bolnišnice, sta slovenska odbornika delala uprav nasprotno s tem, da sta stavila vzajemno z laškima deželnima odbornikoma predlog za zidanje nove in sicer deželne bolnišnice in norišnice, kateri, ako se bosta

